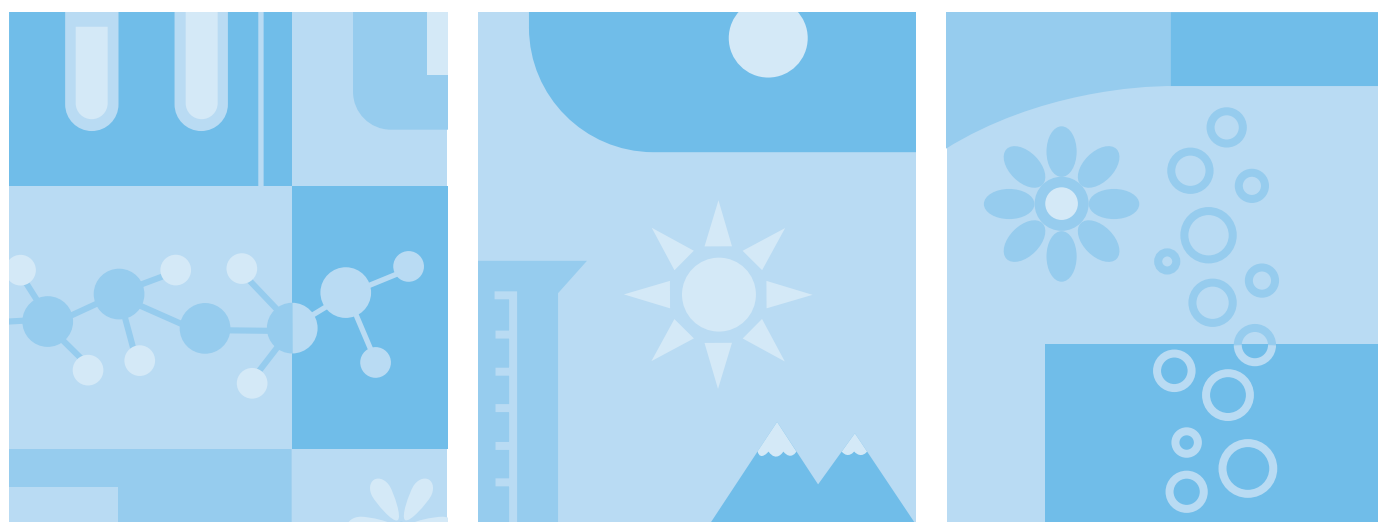

Skadedjurssanerares behörighet

Skadedjurssanerares behörighet

Best.nr. 511 070
Sundbyberg, oktober 2012
Utgivare: Kemikalieinspektionen©
Beställningsadress: CM Gruppen, Box 11063, 161 11 Bromma
Tel: 08-5059 33 35, fax 08-5059 33 99, e-post: kemi@cm.se
Rapporten finns som nedladdningsbar pdf på www.kemikalieinspektionen.se

Förord

Kemikalieinspektionen har på uppdrag av regeringen tagit fram en handlingsplan för en giftfri vardag Handlingsplan för en giftfri vardag 2011– 2014 – Skydda barnen bättre. Insatser sker nu på flera områden både nationellt, inom EU och internationellt och ofta i samarbete med andra myndigheter.

Att minska kemiska risker i vardagen är ett steg på vägen att nå riksdagens miljökvalitetsmål Giftfri miljö – det mål Kemikalieinspektionen ansvarar för.

Inom ramen för handlingsplanen tar KemI fram kunskapssammanställningar, som publiceras i KemI:s rapport respektive PM-serie. Bakom publikationerna står egna medarbetare, forskare eller konsulter. KemI vill på detta sätt dela med sig av ny och angelägen kunskap. Publikationerna, som är kostnadsfria, finns på webbplatsen www.kemikalieinspektionen.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning	7
Summary	9
1 Bakgrund och syfte	11
1.1 Prövning, behörighet och utbildning	11
1.2 Enkät till saneringsföretag	11
2 Metod	12
3 Enkät svar och analys	13
3.1 Antal saneringstekniker per företag	13
3.2 Andel saneringstekniker med personligt tillstånd	13
3.3 Egna utbildningar	14
3.4 Strategi för bekämpning	14
3.5 Privatpersoners användning av kemiska bekämpningsmedel innan professionell hjälp tillkallas	15
3.6 Återbesök	15
3.7 Företagens övriga synpunkter	16
4 Diskussion	17
4.1 Andra användare än saneringstekniker	17
4.2 Övriga kommentarer från saneringsbranschen	17
6 Bilaga 1 - Kommentarer och fritextsvar	19

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen (KemI) har tagit fram en handlingsplan för en giftfri vardag. Arbetet för att nå effektiv och säker användning av bekämpningsmedel är en viktig del av handlingsplanen, eftersom medel som används för att kontrollera skadedjur ofta är giftiga. Som en del av detta arbete har KemI genomfört en enkät till företag som jobbar med skadedjurssanering, med frågor om formell behörighet och strategier för skadedjurskontroll.

Det huvudsakliga syftet med undersökningen var att kartlägga nuvarande saneringsverksamhet och försöka få en överblick över hur många av saneringsteknikerna som innehar personliga tillstånd efter att ha genomgått en behörighetsutbildning (klass 1 So). Anledningen till att KemI ville undersöka detta nu är att vi vill förbereda inför eventuella framtida förändringar gällande indelningen av bekämpningsmedel i olika behörighetsklasser.

Resultaten visade att ca 3/5 av saneringsteknikerna saknade giltiga tillstånd för användning av medel i klass 1. Som en följd av arbetet med att harmonisera marknaden inom EU kan fler produkter komma att placeras i en behörighetsklass som kräver tillstånd för användning. Behovet av utbildad personal kan därför komma att öka. Sammantaget innebär detta att det kommer vara angeläget att informera företagen och berörda myndigheter om eventuella förändringar för att möjliggöra omställning i god tid.

I enkäten ställdes även frågor om saneringsföretagens syn på bekämpning (strategier för skadedjurskontroll, återbesök osv.). De tillfrågade företagen verkade tycka att det var viktigt att bidra med sina synpunkter. Dessutom har många lämnat kontaktuppgifter vilket gynnar en fortsatt dialog med branschen.

Summary

The Swedish Chemicals Agency (KemI) has produced an action plan for a toxic-free everyday environment. The effort to achieve efficient and safe use of pesticides is an important part of the action plan, since the products to control pests often are toxic. As part of this work, KemI sent out a questionnaire to companies working with pest control with questions about formal qualifications and strategies for pest control.

The main purpose of the survey was to get an overview of the existing pest control operating businesses and how many of the pest controllers who currently hold a personal certificate received after training (Class 1 So). The reason why KemI wanted to investigate this now is that we want to prepare for possible future changes regarding the different user categories for pesticides.

The results showed that about 3/5 of the persons working with pest control did not have valid licenses for the use of products in user category Class 1. As a result of the work with harmonisation of the European market, more products might be placed in a class requiring a license for use. The need for trained personnel may therefore increase. Overall, this means that it would be urgent to inform concerned companies and authorities of possible changes in advance to enable their adjustment in time.

The questionnaire also included questions on the pest control companies' views on pest control (strategies for pest control, return visits, etc.). The companies in the survey seemed to think that it was important to contribute with their opinions. In addition, many companies left their contact information which is beneficial for a continued dialogue with the industry.

1 Bakgrund och syfte

1.1 Prövning, behörighet och utbildning

Ett bekämpningsmedel kan antingen vara en biocidprodukt eller ett växtskyddsmedel och det måste vara godkänt av KemI för att få säljas i Sverige. Om ett företag ansöker om ett godkännande prövar KemI om medlet är acceptabelt att använda ur hälso- och miljösynpunkt. En biocidprodukt som godkänns av KemI placeras i någon av behörighetsklasserna 1, 2 eller 3. Medel i klass 3 får användas av var och en, medan medel i klass 2 bara får användas yrkesmässigt. Användning av medel i klass 1 kräver tillstånd; de får bara användas yrkesmässigt och av personer som uppfyller särskilda kunskapskrav. Tillstånden utfärdas av Arbetsmiljöverket eller Socialstyrelsen. Dessa myndigheter ansvarar också för utbildning i hanteringen av dessa medel. Arbetsmiljöverket anordnar utbildning för användning av t ex träskyddsmedel (tillstånd för Klass 1 AV) och Socialstyrelsen ger en utbildning inriktad mot skadedjursbekämpning (tillstånd för Klass 1 So). Utbildningen ges i regel två gånger per år. Kursen tar bland annat upp aktuell lagstiftning, toxikologi, ekotoxikologi, kunskap om målorganismer, förebyggande skyddsåtgärder, olika typer av kemiska bekämpningsmedel och hur man hanterar dessa. Därutöver ges en särskild påbyggnadsutbildning för gasningsmedel vars användning kräver ett särskilt tillstånd (tillstånd för Klass 1 So X). Kostnaden för kursen ligger för närvarande på 8500 kr (tillstånd för Klass 1 So) respektive 12500 kr (tillstånd för Klass 1 So X).

För att få ett tillstånd från Socialstyrelsen krävs förutom utbildning att man också har minst en månads praktisk erfarenhet av inspektion respektive sanering av råttor, möss och insekter. Tillståndet är personligt och giltigt i fem år. Sedan måste tillståndet förnyas genom godkänt deltagande i ny kurs eller genom ett separat skriftligt prov. Kostnaden för att göra provet för personligt tillstånd för klass 1 So är i dagsläget 2000 kr (exkl. moms).

1.2 Enkät till saneringsföretag

KemI har genomfört en enkät med frågor om skadedjursanering och formell behörighet. Anledningen till att vi ville undersöka detta nu är att vi vill förbereda inför eventuella förändringar gällande indelningen av bekämpningsmedel i olika behörighetsklasser.

Syftet med undersökningen var att få en överblick över hur stor andel av de tekniker som arbetar med skadedjursanering i Sverige som innehar personliga tillstånd från behörighetsutbildningen, och att få veta varför vissa företag har skadedjurstekniker utan behörighet för klass 1 So. Ett annat syfte var att ta reda på hur saneringsföretagen ser på bekämpning (konsumentanvändning, strategier för skadedjurskontroll, återbesök).

Prövningen av biocidprodukter blir succesivt mer harmoniserad inom EU, i och med införandet av Biociddirektivet (Direktiv 98/8/EG) och den kommande Biocidförordningen (förordning EU nr 528/2012). Detta kan komma att medföra förändringar, både avseende biocidprodukternas sammansättning och myndighetsbeslutens villkor och behörighetsklassindelning. De första råttmedlen som har godkänts i enlighet med biociddirektivet i Sverige har till exempel endast godkänts för användning i klass 1 So. Fler produkter kan komma att begränsas på liknande sätt.

Idag finns ingen svensk branschorganisation för skadedjursaneringsföretag. Enkäten syftade därför också till att skapa nya kontakter med fler företag i branschen, då de yrkesmässiga användarna är en viktig grupp att upprätthålla en dialog med.

2 Metod

Under vintern 2012 gjorde Kemikalieinspektionen en enkät med frågor om skadedjursanering och formell behörighet¹. Enkäten skickades till 87 företag i hela Sverige som har sanering som en del av sin affärsverksamhet. Företagen och dess kontaktuppgifter söktes fram med hjälp av Statistiska Centralbyråns (SCB) företagsregister i samråd med anställd på SCB, kombinerat med tillgänglig information på Internet. Vid sökningen i SCBs företagsregister kategori SNI 81290 (Annan rengöring) bearbetades det totala antalet poster på så vis att företag med anställda, samt enmansföretag med orden sanering, biocid eller skadedjur i företagsnamnet, valdes ut att tas med. Denna gallring gav 252 poster. För att hitta de relevanta företagen gjordes sedan ytterligare en gallring med hjälp av dessa företags egna verksamhetsbeskrivningar på internet. I några fall fanns ingen hemsida att besöka och otillräcklig information i nätbaserade företagsregister. I dessa fall skickades enkäten endast ut om det framgick tydligt av namnet på företaget att skadedjursanering ingick i verksamheten.

Enkäten kunde besvaras anonymt men många företag valde att lämna kontaktuppgifter i sina svar. Därför har vi också kunnat identifiera vissa företags huvud- respektive lokalkontor. Från de 87 tillskrivna företagen inkom 29 svar (svarsfrekvens 33 procent). Två huvudkontor skickade in svar som avsåg alla lokalkontor i respektive företag. Enkäten gick parallellt ut till alla lokalkontor och några av dessa har också skickat in egna svar. Om huvudkontorens svar kan anses representera företagets samtliga lokalkontor blir svarsfrekvensen istället 46 procent (23 av 50). Denna siffra är osäker, eftersom några anonyma svar kan ha kommit från lokalkontor till företag vars huvudkontor skickat in svar för hela företagets räkning.

Ett företag svarade att de inte använder sig av kemiska bekämpningsmedel överhuvudtaget. Detta företag samt lokalkontoren vars huvudkontor också svarade redovisas inte i de numerära sammanställningarna i denna rapport.

Vi kan inte med säkerhet avgöra om de företag som inte svarade på enkäten arbetar med skadedjursanering eller använder sig av kemiska bekämpningsmedel. Osäkerheterna i både svarsfrekvens och bortfallsanalys gör det svårt att avgöra hur representativa svaren är. Vi har valt att publicera fritextkommentarerna som alla svarande har lämnat, då intressanta erfarenheter och synpunkter framkom i dessa.

Alla kommentarer och fritextsvar redovisas i Bilaga 1. Hädanefter kommer rapporten för enkelhets skull referera till svar från företag även om det också kan röra sig om svar från lokalkontor.

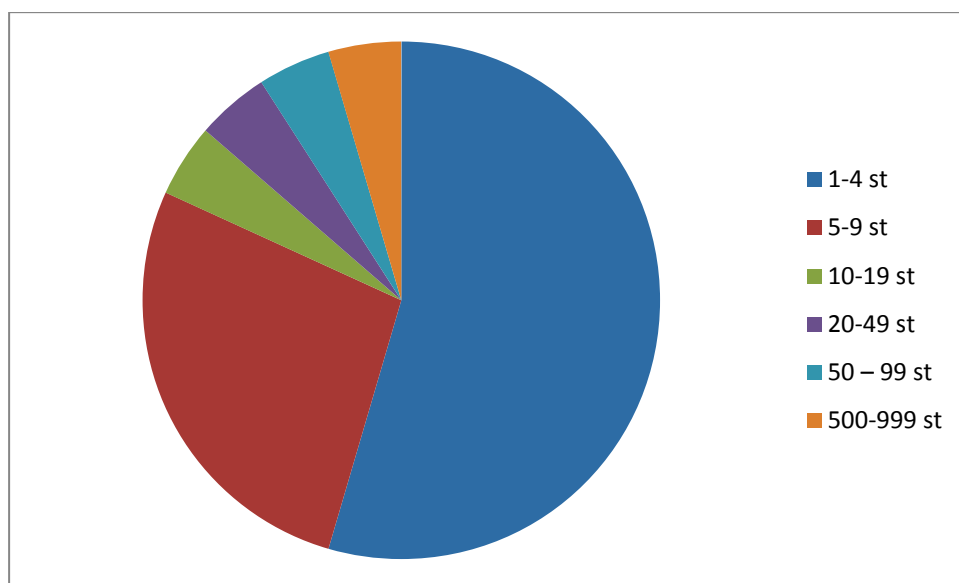
¹ Enkäten skickades ut 24 februari 2012. Ett påminnelsebrev skickades ut den 12 april 2012.

3 Enkät svar och analys

3.1 Antal saneringstekniker per företag

Fråga 1. Hur många inom företaget (alternativt: lokalkontoret om företaget består av mer än en arbetsplats) arbetar som saneringstekniker och utför bekämpningar av skadedjur?

De flesta av de tillfrågade företagen svarade att de har relativt få anställda saneringstekniker. Drygt hälften av svaren (12 av 22) kom från företag med få saneringstekniker (1-4 personer) och drygt en fjärdedel av företagen (6 av 22) uppgav att de har mellan fem och nio saneringstekniker. Övriga företag svarade att de hade mellan 10-19, 20-49, 50-99 och 500-999 personer anställda som saneringstekniker.

Figur 1. Andel företag som har ett visst antal anställda skadedjurstekniker

3.2 Andel saneringstekniker med personligt tillstånd

Fråga 2. Hur många av dessa saneringstekniker som utför bekämpningar av skadedjur har för närvarande ett giltigt personligt tillstånd utfärdat av Socialstyrelsen efter genomförd behörighetsutbildning?

Drygt 2/3 av företagen svarade att hälften eller fler av deras saneringstekniker har ett personligt tillstånd utfärdat av Socialstyrelsen efter genomförd behörighetsutbildning (15 av 22). Värt att notera är att i drygt en tredjedel av svaren anges att samtliga saneringstekniker har personligt tillstånd (8 av 22). 14 av 22 företag uppger alltså att någon eller några av deras tekniker saknar personligt tillstånd. Några mindre företag (med fem eller färre tekniker) svarade att ingen av deras saneringstekniker har personligt tillstånd (4 av 22).

Totalt sett hade ca 2/5 av alla saneringstekniker personligt tillstånd (412 av 952). Observera att denna uppgift är osäker, eftersom några anonyma svar kan ha kommit från lokalkontor till företag vars huvudkontor skickat in svar för hela företagets räkning

Fråga 3. Om inte samtliga saneringstekniker gått behörighetsutbildningen, kan ni ange skäl till varför man avstått?

Av de företag med tekniker utan behörighet att hantera medel i klass 1 angav drygt 1/3 (8 av 22) att de inte använder kemiska biocidprodukter som kräver behörighet för klass 1 So. Endast ett fåtal (2 av 22) angav att det var en kostnadsfråga och ett företag uppgav att det var organisatoriska skäl.

De företag som uppgav att de hade andra skäl, svarade bland annat att deras deltidsanställda inte har gått utbildningen, att deras nyanställda ännu inte har skaffat sig tillräcklig praktisk erfarenhet för att gå utbildningen och att antalet platser på utbildningen inte har motsvarat företagets behov. Ett företag uppgav att anledningen var att företaget är ett enmansföretag.

3.3 Egna utbildningar

Fråga 4. Arrangerar ni inom ert företag egna, interna utbildningar för er personal i dessa frågor?

Drygt 2/3 av företagen (14 av 22) uppgav att de har egna interna utbildningar för sin personal. De företag som uppgav att de inte har någon intern utbildning hade relativt få anställda saneringstekniker (1-4 tekniker).

Hälften av de företag där ingen tekniker har behörighet för klass 1 har egna interna utbildningar (2 av 4). För företag med minst en behörig tekniker har 2/3 av företagen egna utbildningar (12 av 18). Av de företag som har få behöriga tekniker (1-4 tekniker) har drygt hälften egna utbildningar (7 av 13). Hos de större företagen ordnas egen fortbildning eller introduktionsutbildning för nyanställda. Ett av företagen uppgav att de enligt överenskommelse med Socialstyrelsen har en egen behörighetsutbildning för klass 1 So. Vissa företag har uppgett att utbildning ingår som en integrerad del i verksamheten som kunskapsöverföring mellan medarbetare för att alla ska hålla sig uppdaterade om det senaste. Exempel som ges är att det är en stående punkt på personalmöten, erfarenhetsträffar med andra bolag i branschen och månatliga genomgångar av de produkter som används. Något företag svarade att de har årliga repetitionsutbildningar.

3.4 Strategi för bekämpning

Fråga 5. Använder ert företag någon bestämd strategi när ni planerar bekämpningsinsatser mot skadedjur, t ex att rådgivning och kemikaliefria metoder ska prövas i första hand och bekämpningsmedel användas som en sista åtgärd?

Alla företag bekräftade att de använder sig av någon strategi när de planerar bekämpningsinsatser mot skadedjur. I svaren togs bland annat de exempel som fanns med i frågan i enkäten upp, dvs. rådgivning och kemikaliefria metoder samt att bekämpningsmedel användas som en sista åtgärd.

Flera företag svarade att de tillämpar någon slags åtgärdstrappa där kemisk bekämpning alltid är den sista utvägen (vilket ofta kallas för Integrated Pest Management, IPM). Exempel på åtgärder som tillämpas innan kemisk bekämpning är förebyggande arbete, rådgivning, städning och mekaniska fällor. Ett svar lyfter fram att de gör riskbedömningar i varje enskilt fall där hänsyn tas till miljön, det aktuella skadedjuret, typen av bekämpning och conse-

kvenserna av ineffektiv bekämpning. Både förebyggande åtgärder och möjlighet att använda kemiska bekämpningsmedel lyfts fram som viktigt. Ett företag skriver:

"(...) Vid ett befintligt problem med t ex råttor, kackerlackor, vägglöss är det oftast inte möjligt att hantera problemet utan användning av bekämpningsmedel och då är det viktigt att kunna använda medel som är effektivt mot måldjuret."

Och ett annat skriver:

"Förebygga är alltid den mest kostnadseffektiva lösningen och då framför allt i det långa perspektivet. All bekämpningsmedelshantering är ett misslyckande och skall ersättas med alternativa metoder. Det gäller alltså att fullt ut utnyttja potentialen i de förebyggande åtgärderna för att få ner bekämpningsmedelsanvändningen ytterligare."

3.5 Privatpersoners användning av kemiska bekämpningsmedel innan professionell hjälp tillkallas

Fråga 6. Hur ofta händer det att privatpersoner eller näringsidkare använt bekämpningsmedel för att själva försöka åtgärda problem med svårbekämpade skadedjur (väggglus, kackerlacka, råttor) innan de tillkallar professionell hjälp?

På frågan hur ofta det händer att privatpersoner eller näringsidkare använt bekämpningsmedel för att själva försöka åtgärda problem med svårbekämpade skadedjur (väggglus, kackerlacka, råttor) innan de tillkallar professionell hjälp svarade majoriteten (18 av 22) att det sker sällan (0-25 procent av fallen).

Enligt saneringsföretagens egna kommentarer så förekommer det dock att t ex lantbrukare och andra näringsidkare har försökt bekämpa sådana skadedjur själva innan hjälp tillkallas.

"När det gäller vägglöss och kackerlackor är det inte så många hemmafixare, men när det gäller råttor och möss lägger folk ut gift överallt, t.o.m. i skafferiet."

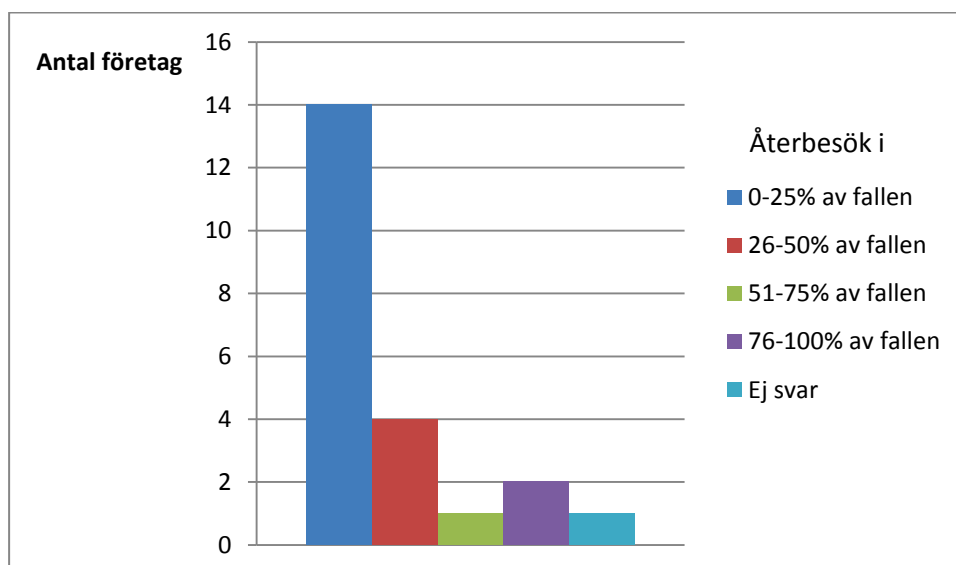
"När det gäller bekämpning med kemiska medel är det oftast näringsidkare vilka försöker hitta en snabb lösning på ett uppkommet problem. De missar ofta åtgärder vilka löser problemet för alltid."

"Det är inte helt ovanligt att kund först försökt lösa problemet själv. Tyvärr är det då ofta så att de förvärrar problemet, gällande väggglus och kackerlacka, genom att sprida problemet vidare i bostaden eller till andra bostäder. Detta medför att andra boende utsätts för skadedjuren men även exponeras för bekämpningsmedlen helt i onödan."

3.6 Återbesök

Fråga 7. Hur stor andel av kunduppdragen uppskattar ni kräver återbesök med ytterligare användning av kemiska bekämpningsmedel?

Knappt 2/3 (14 av 22) anger att en relativt liten andel av kunduppdragen (0-25 procent) kräver återbesök med ytterligare användning av kemiska bekämpningsmedel. Enligt kommentarerna sker dock ofta återbesök för uppföljning.

Figur 2. Återbesöksfrekvens

I kommentarerna till frågan uppges att platser där det hela tiden tillkommer ny mat oftare är föremål för återkommande bekämpning, exempel som ges är offentliga platser och parker som Kungsträdgården och Humlegården i Stockholms innerstad. Ett företag uppger att återbesök i stort sett alltid krävs för de svårbekämpade skadedjuren vägglus, råttor och kackerlacka - oavsett om bekämpning har skett med kemiskt bekämpningsmedel eller på annat sätt. Ett företag angav att de ser ett ökat antal återbesök vilket de anser har att göra med att bekämpningsmedlens verkan minskar. Ett av företagen använder värme och kyla för att bekämpa vägglöss och de uppger att det är sällsynt med återbesök efter sådan behandling.

Fråga 8. Bedömer ni att det är några särskilda omständigheter (ex. typ av skadedjur, typ av plats som saneras eller annat) som ofta bidrar till att återbesök krävs? I så fall vilka?

De flesta (20 av 22) svarade att de anser att det finns särskilda omständigheter ofta bidrar till att återbesök krävs. Många svarade att vägglöss och kackerlackor är de skadedjur som oftast kräver återbesök. Även råttor nämns i några av svaren. Andra svarade återigen att platsen för bekämpning spelar stor roll. I de fall där det finns stor tillgång till föda, t.ex. lantbruk, parker med mycket matrester samt smutsiga och dåligt städade lägenheter är det mer svårbekämpat.

Vissa företag angav också att de ansåg att de bekämpningsmedel som är godkända idag inte är tillräckligt effektiva. Samspelet med kunden (fastighetsägare, lägenhetsinnehavare etc.) är också avgörande för hur bra en bekämpning lyckas.

3.7 Företagens övriga synpunkter

Företagen bidrog också med övriga synpunkter. Här uttryckte flera av företagen åsikten att de medel som godkänns inte är tillräckligt effektiva, särskilt mot svårbekämpade skadedjur som vägglöss och kackerlackor. En oro för resistens mot bekämpningsmedlen hos skadedjuren uttrycktes också. En svarande ansåg att medel mot råttor enbart bör få köpas och användas av professionella användare. En annan ansåg att behörighetsklass 2 bör tas bort (får användas av yrkesmässiga användare, utan särskild utbildning) och att dessa medel istället ska föras till klass 1 eller att utbildning ska krävas även för behörighetsklass 2.

”Rättgift bör förbjudas att säljas i affären till allmänheten.”

”Vi ser ibland tråkiga exempel på hur klass II preparat används. Dels på direkt farligt vis, dels så de sprider problemen vidare och medför onödig exponering för andra. Min uppfattning är att klass II borde strykas och införlivas i klass I. Alternativt att det införs krav på en enklare utbildning för att få använda klass II preparat för att undvika de värsta felstegen.”

4 Diskussion

Det huvudsakliga syftet med undersökningen var att kartlägga nuvarande saneringsverksamhet och försöka få en överblick över hur många av saneringsteknikerna som i nuläget innehar personliga tillstånd efter att ha genomgått Socialstyrelsens behörighetsutbildning.

Resultaten visade att ca 3/5 av saneringsteknikerna saknar giltiga tillstånd för användning av medel klass 1 So. Som en följd av harmoniseringen inom EU kan fler produkter komma att placeras i behörighetsklasser som kräver tillstånd för användning. Behovet av utbildad personal kan därför komma att öka. Sammantaget innebär detta att det blir angeläget att informera företagen och berörda myndigheter för att möjliggöra omställning i god tid.

Det visade sig vara stor variation mellan företagens antal saneringstekniker. Andelen saneringstekniker utan personligt tillstånd varierade också. 14 av 22 företag uppger att någon eller några av deras tekniker saknar personligt tillstånd. 4 av 22 företag saknar saneringstekniker med personligt tillstånd. En vanlig anledning som anges är att de inte använder medel som kräver tillstånd. Dock kan antalet produkter utan krav på tillstånd eventuellt minska.

4.1 Andra användare än saneringstekniker

I enkäten ställdes även frågor om saneringsföretagens syn på bekämpning (strategier för skadedjurskontroll, återbesök osv). I kommentarer framkom att privatpersoner sällan försöker bekämpa svårbekämpade skadedjur på egen hand innan de tillkallar professionell hjälp. Emellertid förekommer det att t ex lantbrukare och andra näringsidkare (restauranger o dyl.) försöker bekämpa sådana skadedjur själva innan hjälp tillkallas.

Det främsta problemet med att andra än saneringstekniker försöker bekämpa svårbekämpade skadedjur, anges vara att den ineffektiva bekämpningen gör angreppet värre och sannolikt också mer spritt. Företagens svar bör också ses i ljuset av att det finns ett kommersiellt intresse i en större andel professionell skadedjursbekämpning, snarare än att konsumenterna själva använder kemiska bekämpningsmedel.

Frågan om hur många som på egen hand använder kemiska bekämpningsmedel utan att senare tillkalla professionell hjälp kan inte besvaras här. För stora delar av det svenska fastighetsbeståndet finns dock avtal om skadedjursanering kopplat till försäkringen. Sammantaget skulle detta kunna tyda på att förändringar i behörighetsklass, exempelvis för medel mot råttor, vägglöss och kackerlackor från klass 3 (var och en) till klass 1, inte skulle ge några större ekonomiska konsekvenser för allmänheten.

4.2 Övriga kommentarer från saneringsbranschen

Flera företag har uppgivit att de saknar vissa tidigare godkända produkter och förmedlar en viss oro för ökad resistens och minskad effektivitet hos de idag godkända kemiska

bekämpningsmedlen. Antalet biocidprodukter och verksamma ämnen har minskat de senaste åren, delvis som en följd av förändrade krav för godkännande av biocidprodukter samt succesivt införande av EU-gemensamma regler. Kemikalieinspektionen prövar ansökningar om godkännande som inkommer till myndigheten. För att nya medel ska godkännas krävs det att företaget tar fram nya produkter samt att de i ansökan kan visa att produkterna är effektiva och att riskerna för människors hälsa och miljö är acceptabel.

Samtliga företag uppger att de tillämpar strategier för stegvis bekämpning, där kemisk bekämpning utgör ett sista steg, samt beskriver detta mer i detalj i sina svar. Detta är viktigt för att förhindra onödig användning och ökad risk för utveckling av resistens hos målorganismer.

Sammanhållen överblick över företag och statistik omkring användningen av tillståndspliktiga biocider vid skadedjurssanering finns inte i dagsläget. Detta har lett till vissa osäkerheter i sammanställningen av enkätsvaren och medför att svarskommentarerna fått stor betydelse. Många av svaren innehåller kommentarer till de olika frågorna. De tillfrågade företagen verkar tycka att det är viktigt att bidra med sina synpunkter. Dessutom har många lämnat kontaktuppgifter vilket gynnar en fortsatt dialog med branschen. Resultatet av enkäten har på så vis också bidragit till att skapa nya kontakter med fler företag i branschen och detta kan förhoppningsvis leda till ökad dialog.

6 Bilaga 1 - Kommentarer och fritextsvar

Här redovisas alla kommentarer och fritextsvar. I de fall ett företag har angivit sitt företagsnamn har detta tagits bort och ersatts med [företaget]. För att öka läsbarheten har stavfel korrigerats och vissa förkortningar skrivits ut.

Fråga 3: Om inte samtliga saneringstekniker gått behörighetsutbildningen, kan ni ange skäl till varför man avstått?

”En anställdes nyligen, skall gå i mars”

”De jobbar för lite. Planen är att ersätta pers. med en heltid som då kommer gå utbildningen.”

”Enmansföretag”

”Annat skäl, ska snart söka om nytt tillstånd”

”Annat skäl, nyanställd och har därför inte nödvändig praktisk erfarenhet för att tillgodogöra sig/möjlighet att genomgå utbildningen. ”

”Inget behov + Antalet platser på utbildningen har inte motsvarat [företagets] behov.”

”Eftersom kursen ordnas endast 2 ggr/år och det krävs praktiskt erfarenhet på ca 6 mån för att kunna delta, tar det minst ett halvår eller upp till ett år innan en nyanställd kan börja arbeta självständigt.”

”Heltid/deltidare”

”Nyanställda, inte tillräcklig praktisk erfarenhet”

”Organisatoriska aspekter kring kursutformning och examination.”

Fråga 4: Arrangerar ni inom ert företag egna, interna utbildningar för er personal i dessa frågor?

”Enmansföretag” (svarade nej på frågan)

”Stående punkt på personalmöten”

”Lokal erfarenhetsöverföring kombinerat med erfarenhetsträffar med två andra bolag i samma bransch samt i viss mån centrala genomgångar.”

”Minst en gång varje månad har vi internutbildning och genomgång av de produkter vi använder och hur vi finner alternativa lösningar till dessa.”

”[Företaget] har efter överenskommelse med Socialstyrelsen 1So utbildning sedan HT2011. Även andra utbildningar om bekämpningsmedel för personalen.”

”För att upprätthålla kompetensen utförs årligen interna repetitionsutbildningar.”

”För våra tekniker har vi en 4 veckors introduktionskurs med både klassisk klassrumsutbildning och praktik där de följer med erfaren tekniker. Kursen avslutas med en skrivning. Efter godkänt resultat är teknikern på nivå 1 och får arbeta självständigt. Vi håller på att utöka vår teknikerutbildning för att omfatta flera nivåer som samtidigt agerar som repetitionskurser.”

Fråga 5: Använder ert företag någon bestämd strategi när ni planerar bekämpningsinsatser mot skadedjur, t ex att rådgivning och kemikaliefria metoder ska prövas i första hand och bekämpningsmedel användas som en sista åtgärd?

”Exempel på kemikaliefria metoder: städning, sanering utan bekämpningsmedel, slagfällor, fångsfällor.”

”Vi följer IPM tänket enligt en behovstrappa där kemisk åtgärd ligger sist.”

”Varierat beroende på typ av problem och kundkategori. Vissa kunder kan vi jobba mer förebyggande medan andra kunder är mer av akut typ. Vidare kan även känsliga objekt behöva speciell avvägning, ex vis ett dagis med getingproblem. Agerar vi med miljövänlig metod kan det göra saneringen mer utdragen och då förlänga risken för getingstuckna barn vilket är en delikat balansgång där beslutet tas gemensamt med kund.”

”Förebygga är alltid den mest kostnadseffektiva lösningen och då framför allt i det långa perspektivet. All bekämpningsmedelshandling är ett misslyckande och skall ersättas med alternativa metoder. Det gäller alltså att fullt ut utnyttja potentialen i de förebyggande åtgärderna för att få ner bekämpningsmedelsanvändningen ytterligare.”

”[Företaget] arbetar enligt den vedertagna modellen IPM (Integrated Pest Management) vilken i sig är riskreducerande. Modellen bygger på att den som ska utföra åtgärder mot skadedjur har biologisk kunskap om det aktuella djuret, samordnar olika resurser för att både bekämpa det aktuella problemet när det gemensamma gränsvärdet överskridits och att förebygga kommande problem. Dessutom skall saneringarna vara avgränsade i tid med både en start och ett slut när målet med saneringen uppnåtts. [Företaget] arbetar även enligt en ”trappmodell” där våra skadedjurstekniker ska beakta och värdera varje steg innan nästa steg tas. Teknikerna går från det första steget ”rådgivning” till det slutgiltiga steget ”kemisk bekämpning” och alla steg däremellan om situationen så kräver. Insatsen kan ofta avslutas redan efter det första steget om det förväntade resultatet och målet uppnås. Det är av högsta vikt att anpassa bekämpningsmetoden efter vilket djurslag det är. Det är t ex betydligt enklare att fånga möss än råttor med mekaniska metoder. [Företaget] väljer alltid utrustning och hur den placeras, vilken formulering och strategi som skall tillämpas utifrån den aktuella situationen för att reducera risken människor, husdjur och andra icke målorganismer.”

”För att i så stor utsträckning som möjligt begränsa påverkan på människor och miljö i samband med bekämpning genomförs alltid en riskbedömning inför varje uppdrag. Användning av bekämpningsmedel föregås alltid av alternativa medel och metoder t.ex. mekanisk bekämpning med slagfälla el. förebyggande arbete.”

”Vi gör vår professionella bedömning huruvida problemet kan åtgärdas med minimal användning av bekämpningsmedel och agerar därefter. Vid ett befintligt problem med t.ex. råttor, kackerlackor, vägglöss är det oftast inte möjligt att hantera problemet utan användning av bekämpningsmedel och då är det viktigt att kunna använda medel som är effektivt mot måldjuret.”

Fråga 6: Hur ofta händer det att privatpersoner eller näringsidkare använt bekämpningsmedel för att själva försöka åtgärda problem med svårbekämpade skadedjur (väggglus, kackerlacka, råttor) innan de tillkallar professionell hjälp?

”När det gäller väggglöss och kackerlackor är det inte så många hemmafixare, men när det gäller råttor och möss lägger folk ut gift överallt, t.o.m. i skafferiet.”

”Det är inte helt ovanligt att kund först försökt lösa problemet själv. Tyvärr är det då ofta så att de förvärrar problemet, gällande väggglus och kackerlacka, genom att sprida problemet vidare i bostaden eller till andra bostäder. Detta medför att andra boende utsätts för skadedjuren men även exponeras för bekämpningsmedlen helt i onödan.”

”När det gäller bekämpning med kemiskamedel är det oftast näringsidkare vilka försöker hitta en snabb lösning på ett uppkommet problem. De missar ofta åtgärder vilka löser problemet för alltid och t ex glömmer medvetet att söka tillstånd av berörda myndigheter för spridning av bekämpningsmedel.”

”Sällan privatpersoner när det gäller t ex väggglöss. Lantbrukare är mer benägna att utföra bekämpningar själva, ofta utan att förebygga vilket gör bekämpningen ineffektiv.”

”Vi arbetar i huvudsak mot företagskunder som i regel inte själva bekämpar skadedjuren. Däremot övertar vi ofta besvärliga objekt där kunden tidigare anlitat annan leverantör.”

Fråga 7: Hur stor andel av kunduppdragen uppskattar ni kräver återbesök med ytterligare användning av kemiska bekämpningsmedel?

”Offentliga platser såsom Kungsträdgården och Humlegården kommer det ny föda hela tiden= återkommande bekämpning. Nya platser oftast en gång =förebygg, bekämpa klart.”

”Helt beroende av årstid och skadedjur, däremot så ser vi en ökning av återbesök i takt med att medlens verkningskraft har minskat.”

”Detta varierar mellan de olika skadedjuren, de tre som togs upp ovan kräver i princip alltid ett eller flera återbesök oavsett miljövänlig metod eller om bekämpningsmedel används.”

”Mycket liten andel då vi i huvudsak arbetar med alternativa metoder.”

”Getingar sällan, betydligt vanligare vid t ex väggglöss.”

”Använder värme och kyla på väggglus. Endast få återbesök med denna metod.”

Fråga 8: Bedömer ni att det är några särskilda omständigheter (ex. typ av skadedjur, typ av plats som saneras eller annat) som ofta bidrar till att återbesök krävs? I så fall vilka?

”Väggglus, råttor”

”Väggglöss”

”Många kunder är lantbruk, tillgång till mat för råttor möss är ibland obegränsat. Byter sällan kost”

”Sanering av väggglöss och kackerlackor”

”Typ av plats. Oftast livsmedelshanterande verksamheter där vi inte kan använda bekämpningsmedel.”

”Silos behöver rengöras varje år.”

”Vägglöss, råttor”

”Dåliga bekämpningar. Offentliga platser med mycket matrester, bra boplatser och tillgång till dryck.”

”Vägglöss och ibland kackerlackor kräver 2-3, ibland 4 saneringar.”

”Vägglöss, kackerlackor och råttor”

”kackerlackor, vägglöss”

”Kackerlacka, möss, vägglöss”

”Typ av skadedjur, skitigt, dåligt städad. Vägglöss och kackerlackskunder gör ej som man säger till dem.”

”Vägglöss”

”Vägglöss! Kräver ofta 2-4 besök, beroende på mängd löss och hur det är med möblerna, sängar etc. Svårt att sanera möbler.”

”Mycket vanligt med flera saneringstillfällen speciellt mot vägglöss, kackerlackor och råttor.”

”Vägglus - Inga medel i dag som har 100%-ig dödlighet eller längre verknings effekt i tid. Myror - Sämre beten idag än tidigare (Borsyra) samt svagare bekämpningsmedel.”

”Dialogen och samspelet med kund och/eller fastighetsägare är helt avgörande. Lyckas vi inte med att få fastighetsägaren och/eller den boende att förstå problematiken och vad som krävs av dem lyckas saneringarna endast i undantagsfall. Vägglus, Kackerlackor och Faraomyror kräver i princip alltid återbesök. ”

”[Företaget] gör uppföljning på alla saneringar, dock inte alltid i form av fysiskt besök på plats. Känsliga miljöer t ex lekplats eller komplex miljö t ex då flera verksamheter/aktörer påverkar resultatet kräver ofta återbesök.”

”Vägglussanering - eftersom det inte finns några godkända preparat/bekämpningsmedel för sanering som "biter" på vägglöss. Getingsanering av dolda bon - eftersom det inte finns några godkända preparat/bekämpningsmedel i pulverform för sanering.”

”Bekämpningsmedlen är inte tillräckligt effektiva längre.”

”Vägglöss, kackerlacka, råttor, mött. Butiker och flerfamiljshus där gamla rör finns in i fastigheten.”

”Sanering och vägglöss och kackerlackor.”

”Gnagare (framför allt råttor) kräver ofta återbesök.”

”Bekämpning av råttor och möss (inomhus), kackerlackor och vägglöss kräver alltid minst ett uppföljningsbesök/bekämpning. Därefter följer vi upp med detektion.”

Fält för ytterligare kommentarer, synpunkter eller information

”Rättgift bör förbjudas att säljas i affären till allmänheten. T.o.m. klass 2 medel säljs på Lantmännen.”

”Saknar Empire 20 och Debrisollösning”

”Vi har anledning att känna oro då det gäller resistens eftersom det idag nästan uteslutande är pyrethroider som är godkända för bekämpning av skadedjur.”

”Vi ser ibland tråkiga exempel på hur klass II preparat används. Dels på direkt farligt vis, dels så de sprider problemen vidare och medför onödig exponering för andra. Min uppfattning är att klass II borde strykas och införlivas i klass I. Alternativt att det införs krav på en enklare utbildning för att få använda klass II preparat för att undvika de värsta felstegen.”

”Det är viktigt att det hela tiden finns effektiva medel mot svårbekämpade skadedjur. För närvarande saknas det effektiva sprutmedel mot både kackerlackor och vägglöss vilket har medfört en mångdubbling av problemen under senaste åren. De alternativa metoderna som finns, går inte att applicera på alla objekt på grund av ekonomiska eller tekniska hinder och kräver ofta komplettering med ett effektivt sprutmedel. Det finns stor risk att både vägglöss och kackerlackor fortsätter att öka och utgöra ett hot, särskilt för de ekonomiskt mindre starka grupperna i samhället.”

www.kemikalieinspektionen.se

**Kemikalieinspektionen, Box 2, 172 13 Sundbyberg. Besöksadress: Esplanaden 3A
Tel: 08-519 41 100, Fax: 08-735 76 98, E-post: kemi@kemi.se**